

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NASIONALE SENIOR SERTIFIKAAT

GRAAD 12

GESKIEDENIS V2

NOVEMBER 2024

ADDENDUM

Hierdie addendum bestaan uit 14 bladsye.

VRAAG 1: HOE HET CIVIC-ORGANISASIES (BURGERLIKE ORGANISASIES) IN DIE 1980's PLAASLIKE GEMEENSKAPPE GEMOBILISEER OM DIE APARTHEIDSREGERING SE STRUKTURE IN SUID-AFRIKA TEEN TE STAAN?

BRON 1A

Die bron hieronder is geskryf deur D Zelenova, 'n navorsingsbeurshouer by die Institute for Social Policy en 'n lid van die fakulteit van die Higher School of Economics in Rusland. Dit ondersoek die reaksie van die civics (burgerlike organisasies) op die Wet op Swart Plaaslike Owerhede.

Die regering het in 1980 die Wetsontwerp op Swart Plaaslike Owerhede voorgelê. Na baie besprekings en hersiening is die wetsontwerp uiteindelik in 1982 as die Wet op Swart Plaaslike Owerhede aangeneem. Dit het vir die stigting van 'n reeks plaaslike regeringstrukture voorsiening gemaak, soortgelyk aan dié wat in die wit gebiede bedryf is en vir die eerste keer het [dit] swart inwoners van stedelike lokasies iets soos outonomie (selfregering) gegee. 'As hulle nie toegang tot die Parlement kon hê nie, het hulle nou ten minste plaaslike mag gehad, deur plaaslike inwoners verkies.' Raadslede was verantwoordelik vir township-administrasie oor begrotings wat deur plaaslike huur en heffings (belasting) verkry is.

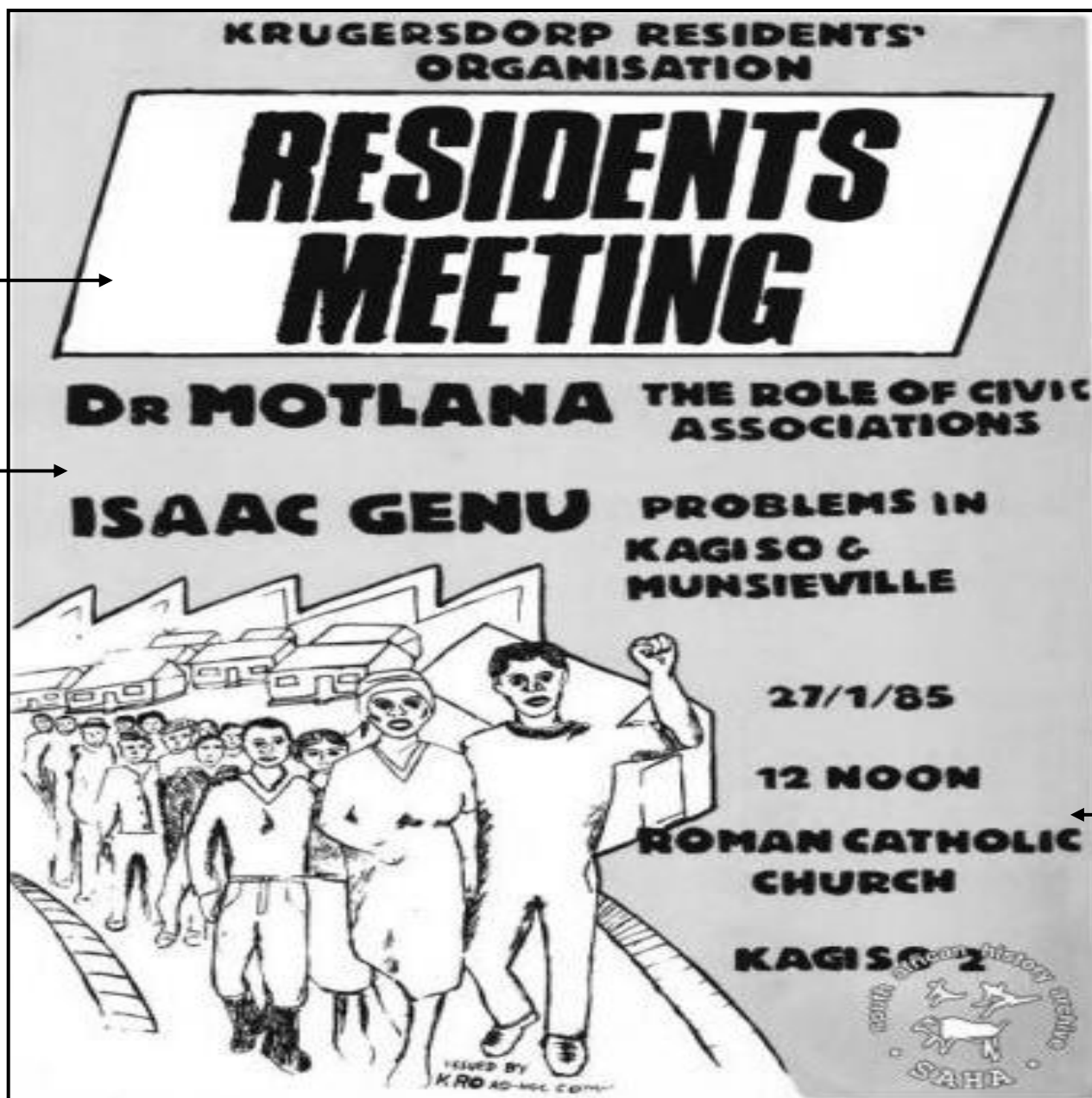
In reaksie op die Wet op Swart Plaaslike Owerhede het civic-organisasies (burgerlike organisasies) opgeskiet (gegroe). Die civics was, kortliks, inwonerverenigings wat die bekommernisse van die mense hanteer het. Hierdie plaaslike komitees, wat in die laat 1970's ontstaan en in die 1980's vinnig vermeerder het, het op gewone township-inwoners, dikwels sonder politieke ervaring of organiserings- en fasiliteringsvaardighede, gekonsentreer. Civics het op verskillende maniere met meer gelokaliseerde vorme van selforganisasie, soos blok-, jaart- en straatkomitees, interaksie gehad. Dit is gestig om spesifieke probleme, soos hoë huur, swak elektrifisering, swak behuising, die emmertoeiletstelsel en misdaad, aan te pak.

'Die omstandighede wat die stigting van hierdie organisasies meegebring (veroorsaak) het, was oorlewingskwessies, maar die hantering van hierdie oorlewingskwessies het hulle (civic-organisasies) outomaties na politieke kwessies gedryf. 'Deur gewilde vrae, soos "Waarom is die strate vuil?", "Waarom moet ons huise huur?", is mense politiek bewus gemaak,' het Moses Mayekiso, 'n leier van die Alexander Action Committee, gesê.

[Uit *Anarcho-Syndicalist Review*, 'n onafhanklike arbeidstydskrif, 2 Oktober 2017]

BRON 1B

Die plakkaat hieronder, deur die Krugersdorp Residents' Organisation gemaak, het op *South African History Archive* verskyn. Dit het inwoners na die vergadering op 27 Januarie 1985 by die Rooms-Katolieke Kerk in Kagiso genooi. _

[Uit 'Images of Defiance', Suid-Afrikaanse weerstandsplakkate van die 1980's deur die Krugersdorp Residents' Organisation]

DR. MOTLANA DIE ROL VAN CIVIC-VERENIGINGS
ISAAC GENU PROBLEME IN KAGISO &
MUNSIEVILLE

**INWONERS-
VERGADERING**

27/1/85
12 UUR NAMIDDAG
ROOMS-KATOLIEKE
KERK
KAGISO

BRON 1C

Die uittreksel hieronder is uit *Zwelethu Our Land – A Memoir* deur J Seroke, die Pan-Afrikanis en kader van die Pan Africanist Congress (PAC). Dit het in 2021 verskyn. Dit fokus op die Thembisa-huurboikot in die middel 1980's en die reaksie van die regering op diegene wat hulle as die leiers gesien het.

Die Azanian People's Organisation (AZAPO) het in die 1980's te voorskyn getree om die aksie wat die huur- en diensteklagtes van die Thembisa-inwoners gesteun het, te lei en daar is op 'n boikot ooreengekom. Die inwoners het uit die vergadering na die strate gestap om ander gemeenskapslede te mobiliseer.

Ek (Jaki Seroke) is vroegoggend die volgende dag by my huis deur my ou teenstander (vyand), Suid-Afrikaanse Polisiebeampte, Van Niekerk, opgelaaï en volgens die Algemene Regswysigingswet aangehou (in die tronk). Hierdie wet het veertien dae se aanhouding toegelaat terwyl die polisie 'n aanklag uitgewerk het. Die aangehoudene kon alleen opgesluit (geïsoleer) word en is nie toegelaat om gedurende daardie tyd toegang tot prokureurs of dokters te hê nie. Die veertien dae kon vir 'n onbepaalde tydperk (sonder einde) verleng word totdat die persoon aangekla is, of die polisie kon besluit om hom/haar vry te laat. Hierdie wet was 'n aangepaste weergawe van die Sobukwe-klousule, waarvolgens Robert Sobukwe, stigter van die PAC, vir 'n jaar in isolasie op Robbeneiland aangehou is, en in sy geval is dit vir nege jaar herhaal.

Ek het die aanhoudingswette bestudeer en myself oor die paar regte wat ek gehad het, geleer. Ek het ook geweet dat ek die reg het om vir die geskrewe regulasies te vra. Ek is vir aanhouding na die Kempton Park Polisiekantoor geneem. Die beamptes het ons twee-twee in 'n sel geplaas. Ek was saam met David Makgapa, wat my ingelig het oor die ontwikkelings wat tot die oproep om (aandrang op) 'n huurboikot gelei het. Diegene wat die boikot teengestaan het, was mense wat as raadslede wou dien en marionette ('puppets') van die township-superintendent (administrateur) was.

[Uit *Zwelethu Our Land – A Memoir* deur J Seroke]

BRON 1D

Die uittreksel hieronder is uit die *Waarheids-en-Versoeningskommissie se Verslag* wat op 29 Oktober 1998 verskyn het. Dit verduidelik hoe civic-organisasies, wat op die voorpunt van protesaksie in townships was, gewelddadige onderdrukking deur die Suid-Afrikaanse regering getrotseer (teengestaan) het.

Huurboikotte is in townships dwarsdeur die Vaalgebied begin ná die aankondiging van 'n huurverhoging deur swart plaaslike owerhede, wat nou onder druk was om hulle begrotingstekorte (agterstand) na te kom en selffinansierend te word. Township-inwoners kon dit nie bekostig om die vinnig stygende huur te betaal wat van hulle verwag is nie. Die 56 persent-huurverhoging wat deur die Lekoa-stadsraad aangekondig is, het ten minste 300 000 mense in die Vaalgebied, wat alreeds van die hoogste huur in die land betaal het en waarvan die helfte agterstallig was, geraak.

Opposisie wat deur civic- en studente-organisasies georganiseer is, het vinnig toegeneem (meer geword). Aanvalle op raadslede wat probeer het om die huurverhoging deur swart plaaslike owerhede te implementeer, het toegeneem (gegroeï), wat in 1984 tot die bedanking van baie gelei het. Tussen Januarie 1985 en Julie 1986 is huurboikotte in Ratanda, Katlehong, Mamelodi, Alexandra, Tembisa, Soweto, Vosloorus en Krugersdorp begin. Daar is beraam dat teen Augustus 1987 huurboikotte in die PWV (Pretoria, Witwatersrand en Vereeniging) meer as R188 miljoen gekos het.

Gewelddadige regeringreaksie op huurprotesaksies het gelei tot die polisie wat op 21 November 1985 op protesgangers in Mamelodi geskiet het waar dertien mense gesterf het. Die meeste slagoffers is in die rug geskiet. Kaptein Le Roux van die Suid-Afrikaanse Polisie (SAP), wat aan die skietery deelgeneem het, het in 1989 in die geregtelike verhoor gesê dat die polisie 'n benadering van skiet om dood te maak, aanvaar het. Die Mamelodi-slagting het die township-gemeenskap geradikaliseer (gerewolusioneer). In die Vaalgebied het die gewelddadige reaksie van die polisie op die huur die protesaksie en opposisie vererger in plaas daarvan om dit te beteuel (in toom te hou).

[Uit *WVK Finale Verslag*, Volume 3, Hoofstuk 6, Onderafdeling 42]

VRAAG 2: WAS DIE WAARHEIDS-EN-VERSOENINGSKOMMISSIE (WVK) DAARTOE IN STAAT OM VIR DIE FAMILIE VAN SIZWE KONDILE AFSLUITING TE GEE OOR SY MOORD IN 1981 AS 'N ANTI-APARTHEID-AKTIVIS?

BRON 2A

Die bron hieronder is 'n uittreksel uit die *Waarheids-en-Versoeningskommissie-verslag*, wat in 1998 verskyn het. Dit beklemtoon Sizwe Kondile se politieke lewe en hoe hy in 1980 na Lesotho gevlug het en in ballingskap gegaan het.

Mnr. Gcinisizwe 'Sizwe' Kondile was 'n Port Elizabeth-aktivis en 'n stigterslid van die Congress of South African Students (COSAS). In ongeveer Julie 1980 het Kondile en nog vyf ander persone, in kontak met die African National Congress (ANC) in Lesotho, 'n ondergrondse ANC-sel binne die land gestig.

Toe twee lede van die sel – mnr. Thembi Mbiyabo en mnr. Nangamso Ndzube – gearresteer is, het Kondile en die ander sellede (mnr. Vusumzi Pikoli, mnr. Thozu Majola en mnr. Phaki Ximiya) besluit om in September 1980 die land te verlaat. Hulle het na Maseru, Lesotho, gegaan waar hulle die voormalige leier van die Port Elizabeth Black Civic Organisation (PEBCO), mnr. Thozamile Botha en mnr. Chris Hani, ontmoet het. Hulle het basiese opleiding ontvang en is aangesê om die ondergrondse beweging in die Oos-Kaap te vorm. Dit het behels dat daar heen en weer tussen Lesotho en Suid-Afrika beweeg moes word.

Kondile het in Junie 1981 op 'n kort sending na Suid-Afrika gegaan en in dieselfde maand veilig na Maseru, die hoofstad van Lesotho, teruggekeer. Later daardie maand het hy uit Maseru verdwyn. Die Suid-Afrikaanse Polisie het beweer dat Kondile op 26 Junie 1981 in Port Elizabeth gearresteer is, maar dat hy in Augustus 1981 vrygelaat is. Omdat hy op die dag wat hy verdwyn het, Chris Hani se motor geleen het, het die ANC hom daarvan verdink dat hy 'n verraaier is, en die familie moes politieke isolasie en trauma (skok) as gevolg hiervan verduur.

[Uit die *Waarheids-en-Versoeningskommissie-verslag*, Vol. 3, 1998]

BRON 2B

Die uittreksel hieronder is uit 'n boek met die titel *COMING TO TERMS – SOUTH AFRICA'S SEARCH FOR TRUTH* deur M Meredith. Dit fokus op die getuienis wat deur apartheidsera-veiligheidspolisie by die WVK oor die moord van Sizwe Kondile gegee is en hoe sy moeder Dirk Coetzee se versoek om vergifnis verwerp het.

Drie senior offisiere – Van Rensburg, Du Plessis en hulle bevelvoerder, Kolonel Gerrit Erasmus – het uiteindelik erken dat hulle die moord gepleeg het, maar het ontken dat Kondile doodgemaak is omdat hy tydens ondervraging breinskade opgedoen het. Hulle het beweer dat die rede vir sy dood was dat, nadat hy ingestem het om 'n polisie-informant te word, Kondile die naam van 'n veiligheidspolisie-agent se naam gegee het; hierdie naam, indien dit in die hande van die ANC sou kom, sou erge skade veroorsaak het. Hulle het Kondile nie meer vertrou nie en besluit om hom dood te maak. Erasmus het erken dat hy die finale besluit geneem het.

Aan die einde van sy getuienis het Dirk Coetzee na Charity Kondile gedraai om om vergifnis te vra. Hy het gesê hy hoop om haar eendag te ontmoet om 'haar in die oë te kyk'. Mev. Kondile se prokureur, Imram Moosa, het 'n vinnige antwoord gehad: 'Jy sê dat jy graag mev. Kondile sou wou ontmoet om haar in die oë te kyk. Dit is 'n eer wat sy voel jou nie toekom nie. En as jy werklik berouvol (jammer) was, sou jy nie om amnestie aansoek gedoen het nie, maar sou jy, in werklikheid, tereggestaan het vir wat jy gedoen het.'

'n Lang, ongemaklike stilte het in die saal geheers. Die amnestiepaneel, die regsvertegenwoordigers, die gehoor, almal het gelyk asof hulle verontrus (ontsteld) was. Coetzee het stadig teruggedraai, sy hande saamgekleem. In 'n koerantonderhoud daarna het mev. Kondile gesê: 'Dit is maklik vir Mandela en Tutu om te vergewe. ... Hulle het gevindikeerde (getransformeerde) lewens gelei. In my lewe het niks, nie een dingetjie nie, verander sedert my seun deur barbare (boewe) begrawe is nie ... niks nie. Daarom kan ek nie vergewe nie.'

[Uit *COMING TO TERMS – SOUTH AFRICA'S SEARCH FOR TRUTH* deur M Meredith]

BRON 2C

Die foto hieronder is by Sizwe Kondile se geestelike repatriasie (terugkeer) geneem. Dit het op 1 Julie 2016 in die Oos-Kaapse plaaslike koerant, *Eyewitness News*, verskyn. Dit beeld Sizwe Kondile se familieleden, naamlik Bantu Kondile (Sizwe se seun), Nompumelelo (Sizwe se suster), Khwezi (Sizwe se nefie ('nephew')) en Pat Kondile (Sizwe se neef) op 30 Junie 2016 uit saam met Vusi Pikoli by die plek in Komatipoort waar hulle sy geestelike repatriasie (terugkeer) uitgevoer het.

[Uit *Eyewitness News*, 1 Julie 2016]

Vusi Pikoli – praat namens die Kondile-familie

BRON 2D

Die artikel hieronder, 2 Julie 2016 gedateer, het op *Independent Online (IOL)*, 'n Suid-Afrikaanse mediaplatform, verskyn. Dit beklemtoon aspekte uit die toespraak van die Minister van Justisie en Korrektiewe Dienste, Michael Masutha, op 1 Julie 2016 gedurende die begrafnis van Sizwe Kondile se geestelike oorskot by Vryheidspark ('Freedom Park').

UITEINDELIK, AFSLUITING VIR VERMOORDE KADERS SE FAMILIES

Johannesburg – Vergiftig, gemartel, geskiet, verbrand en gebombardeer – dit is hoe ..., Sizwe Kondile, ... deur die toedoen van die apartheidspolisie gesterf het.

Die families van die drie mans het 'n mate van afsluiting gekry toe hulle Vrydag 'n 'geestelike repatriasie' (terugkeer) en simboliese begrafnis by Vryheidspark in Pretoria bygewoon het. Die Minister van Justisie en Korrektiewe Dienste, Michael Masutha, die Nasionale Direkteur van Openbare Vervolging, Shaun Abrahams, en een van sy voorgangers, Vusi Pikoli, wat Kondile se beste vriend was, het by hulle aangesluit.

Die families het Donderdag 'n geestelike repatriasie in Komatipoort, Mpumalanga, bygewoon.

Die simboliese begrafnis het by Isivivane in Vryheidspark plaasgevind, wat die beste beskryf kan word as 'n geestelike rusplek vir diegene wat deel van die vryheidstryd ('struggle') was. 'Ons is sensitief vir (bewus van) die feit dat daar werklike begrafnisse moes gewees het, maar die wrede en genadelose apartheidsregime het geen respek vir menselebens gehad nie, veral nie vir ons vryheidsvegters nie,' het Masutha gesê. Met verwysing na die seremonie, het Masutha gesê: 'Ek dink dit is 'n oomblik van nadenke vir ons almal van alle politieke, godsdienstige en kulturele oortuigings en rasseverdelings in Suid-Afrika.'

'Die Departement van Justisie hoop om die Parlement te nader met 'n konkrete voorstel om rassisme, met tyd in die tronk as deel van die straf, te kriminaliseer,' het Masutha gesê.

Die seremonie het families die geleentheid gebied om die nodige afsluiting te kry. Deelname aan die rituele het families antwoorde, afsluiting en begrip van die hele situasie gegee.

[Uit *Independent Online (IOL)*, 2 Julie 2016]

VRAAG 3: WAAROM WAS DAAR IN 2011 WEERSTAND TEEN WALMART SE UITBREIDING NA SUID-AFRIKA?**BRON 3A**

Die uittreksel hieronder, met die titel 'Die uitleg van die Walmart-debat – 'n bespreking van die internasionale handelsproses, kwessies en implikasies van Walmart se toetrede tot Suid-Afrika' ('Unpacking the Walmart debate – a discussion of the international trade process, issues and implications of Walmart's entry into South Africa'), kom uit *International Journal of Accounting Research*, Vol. 1, Nr. 10, 2014, deur P Soni en AM Karodia. Dit beklemtoon hoe Walmart 'n globaliseringstrategie aangeneem het deur na Suid-Afrika uit te brei.

Globalisering bied multinasionale maatskappye (MNM's), soos Walmart, enorme geleenthede om hulle bedrywighede en aktiwiteite na die uithoeke van die wêreld te versprei. Maatskappye brei om verskeie redes hulle aktiwiteite oor grense heen uit. Toegang tot groter markte, kapasiteitsbesparinge en goedkoper hulpbronne is onder die gewildste redes vir uitbreiding. In die geval van Walmart is die maatskappy se oorlewing direk met hulle groei verbind en die internasionale arena het 'n ideale platform vir volhoubare groei gebied.

Walmart kon dit nie bekostig om hulle bedrywighede te beperk tot 'n land wat slegs vir 4 persent van die wêreld se bevolking – die VSA – verantwoordelik is nie. Die gevolg is dat die maatskappy in 1991 globalisering begin toepas het en sedertdien 'n aggressiewe globaliseringstrategie volg.

Alhoewel vryhandelsooreenkomste, vooruitgang in tegnologie en vervoer dit makliker maak vir firmas om besigheid oor grense te bedryf, is Pearce en Robinson (2011) van mening dat daar verskeie kompleksiteite (probleme) is wat met die internasionale handelsproses geassosieer word.

Walmart sou ook die relatiewe 'oopheid' van Suid-Afrika ten opsigte van internasionale handel ondersoek het. Suid-Afrika, wat 'n ondertekenaar van die Suid-Afrikaanse Ontwikkelingsgemeenskap (SAOG), en ook van die BRICS (Brasilië, Rusland, Indië, China en Suid-Afrika)-gemeenskap wat onlangs gestig is, het aangedui dat Suid-Afrika relatief oop is vir handel. Walmart het gevolglik op Suid-Afrika besluit as hulle eerste gasheerland op die Afrika-kontinent.

[Uit *International Journal of Accounting Research*, Vol. 1, Nr. 10, 2014]

BRON 3B

Die foto hieronder is uit die *Independent Online (IOL)*-koerant wat op 1 Junie 2011 verskyn het. Dit toon 'n paar lede van die South African Commercial and Catering Worker's Union (SACCAWU) wat betoog teen die samesmelting van Walmart met Massmart buite die Departement van Handel en Nywerheid se kantoor in Pretoria waar die Raad op Mededinging se verhoor gehou is.

ANTI-WALMART-KOALISIE**Anti-Walmart-koalisie
WALMART –
DIE EKONOMIESE
KOLONISEERDER!**

BRON 3C

Die bron hieronder is uit 'n voorlegging deur die Suid-Afrikaanse Klere- en Tekstielwerkersunie (SACTWU) aan die Parlementêre Portefeuljekomitee oor Ekonomiese Ontwikkeling op 15 Julie 2011. Dit het besorgdheid (kommer) oor die samesmelting van Walmart-winkels en Massmart Holdings uitgespreek.

Ons hoofbekommernis is die feit dat die teenwoordigheid van Walmart plaaslike indiensneming, asook die plaaslike vervaardigingsektor, as gevolg van afname in die vraag na plaaslik vervaardigde produkte en toenemende vraag na ingevoerde produkte binne die kleinhandelsektor (met betrekking tot die saamgesmelte entiteit en selfs hulle mededingers), negatief sal beïnvloed.

Dit sal lei tot die volgende: beduidende (kritiese) uitverkoop (op 'n nywerheidswye basis) van plaaslike vervaardigers binne die nywerhede wat aan die kleinhandelsektor verskaf; werksverliese, veral in die vervaardigingsektor maar ook in die kleinhandelsektor en veral onder swart werkers; disindustrialisasie binne die Suid-Afrikaanse vervaardigingsektor; en dat klein besighede en besighede wat deur histories agtergeblewenes (benadeelde) mense besit of beheer word, minder mededingend sal word.

Die teenwoordigheid van Walmart in die plaaslike mark sal ook tot erger (verslegtende) toestande vir werknemers in die nywerheid (industrie) lei. Walmart se praktyke dui daarop dat hulle verlaging van pryse teen 'n beduidende (groot) koste vir werknemers kom, wat verplig word om laer lone en swakker werksomstandighede te aanvaar. Dit weerspreek (staan teen) enige verbruikersvoordele as gevolg van die verlaging van pryse, soos wat deur die samesmeltende partye geëis word, en dit wek ook kommer oor belangrike openbare belange.

[Uit Walmart Stores INC/Massmart Holdings Limited se Voorlegging aan Portefeuljekomitee oor Ekonomiese Ontwikkeling, 15 Julie 2011]

BRON 3D

Die bron hieronder is 'n uittreksel uit 'n toespraak wat op 30 Januarie 2013 gedurende 'n inligtingssessie aan die Parlementêre Portefeuljekomitee oor Ekonomiese Ontwikkeling, deur mnr. Ramburuth, Kommissaris van die Mededingingskommissie, gelewer is. Dit fokus op die impak van die Walmart/Massmart-samesmelting op plaaslike verskaffers.

Die Walmart/Massmart-oorwegings het hoofsaaklik gewentel om die bedreiging wat in die toekoms moontlik was. Daar was vrees dat as Walmart, in die lig van hulle gesofistikeerde (moderne) netwerk om aan te koop, tot die land sou toetree, plaaslike verskaffers nie 'n kans sou hê om hulle produkte te verkoop nie. Een opsie was om Walmart uit die land te hou. Die tweede – wat gevolg is – was om Walmart toe te laat om toe te tree, maar om dan plaaslike verskaffers op te bou om meer doeltreffend te wees en 'n groter mededingende vermoë te hê. Die verskafferontwikkelingsfonds en ander voorwaardes is duidelik verwoord (uitgedruk), ook in reaksie op ingrypings deur die regering, wat eers voor die Tribunaal aangekondig is.

Dit was duidelik ook in Walmart se belang om goeie plaaslike verskaffers te hê, veral met betrekking tot bederfbare produkte (voedsel wat varsheid sal verloor), en dit was waarskynlik dat Walmart in elk geval, selfs sonder die bevel vir die stigting van die Fonds, iets sou doen om na die verbetering van plaaslike aanbod (verskaffing) te streef. Verskaffers was nie verplig om slegs aan Walmart te verskaf nie, so hulle kon nou vir al hulle klante verbeter. Met betrekking tot die media-artikels waarna die voorsitter verwys het, het dit geblyk dat wetgewers in die VSA soortgelyke stappe gedoen het om hulle eie plaaslike nywerhede te beskerm.

Ongeag hulle ideologiese posisies, het dit gelyk asof die VSA 'n proteksionistiese houding ingeneem het. Op lang termyn kon die verbintenis (ooreenkoms) deur Walmart 'n impak hê, afhangend van hoe dit geïmplementeer is, maar daar moet onthou word dat ongeag wat Walmart se ooreenkoms in die VSA was, die politieke omstandighede dáár nooit die Mededingingsappèlhof se beslissing dat dit moet voldoen aan wat in Suid-Afrika van toepassing is, kan omverwerp nie.

[Uit Parlementêre Monitoringsgroep, Opdatering deur Mededingingskommissie,
30 Januarie 2013]

ERKENNINGS

Visuele bronne en ander historiese bewyse is uit die volgende geneem:

Anarcho-Syndicalist Review, 'n onafhanklike arbeidstydskrif, 2 Oktober 2017

'Images of Defiance', Suid-Afrikaanse weerstandsplakkate van die 1980's, geproduseer deur die Krugersdorp Community Organisation, gedruk deur Screen Training Project in JHB, Raven Press, 2004

Independent Online (IOL), 1 Junie 2011

International Journal of Accounting Research, Vol. 1, Nr. 10, 2014

Parlementêre Monitoringsgroep, Opdatering deur Mededingingskommissie, 30 Januarie 2013

Seroke, J. 2021. *Zwelethu Our Land – A Memoir* (Tafelberg Uitgewers, Kaapstad)

WVK Finale Verslag, Volume 3, Hoofstuk 6, Onderafdeling 42

Walmart Stores INC/Massmart Holdings Limited se Voorlegging aan die Portefeuljekomitee oor Ekonomiese Ontwikkeling, 15 Julie 2011

Eyewitness News, 1 Julie 2016

Independent Online (IOL), 2 Julie 2016

Meredith, M. 1999. *COMING TO TERMS – SOUTH AFRICA'S SEARCH FOR TRUTH* (Perseus Books Group, New York)

WVK Finale Verslag, Vol. 3, 1998